

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 16. veebruari 2016. a istungi päevakorrapunkti 2 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Komisjoni istungile oli kutsutud AS Tallinna Sadama nõukogu ja auditikomitee endine liige Tiit Riisalo.

Artur Talvik

Sa olid AS Tallinna Sadama nõukogu liige 14.06.2011 kuni 03.06.2014. Nõukogust tagasi kutsus Urve Palo ning nõukokku nimetas sind Juhan Parts.

Tiit Riisalo

Ma arvan küll jah.

Artur Talvik

Kas sel hetkel kui sind nimetati nõukogu liikmeks, olid IRL peasekretär?

Tiit Riisalo

Ei olnud. Vist sain 2012. aastal peasekretäriks.

Artur Talvik

Kas sa võid öelda, kas enne sinu nimetamist toimus erakonnas mingi arutelu, kes sinna võiks minna või oli see puhtalt Juhan Partsi otsus?

Tiit Riisalo

Praktika on tõenäoliselt erinev. Mõnikord toimuvad laiemad arutelud. Mõnikord otsustatakse ministri tasemel. Kuidas see konkreetsel juhul oli, ma ei mäleta. Lõppude lõpuks on ikkagi minister see, kes nõukogu liikme määrab.

Artur Talvik

Sinu sealoleku ajal on arutatud 17. kai ehitust, Botnica ja parvlaevade ostmist. Kas kõik need teemad olid sinu ajal?

Tiit Riisalo

Jah, olid küll. Ma täpselt ei mäleta. Riigikontroll oli 17. kai ehitust uurinud ning esitanud oma seisukohad ja raporti. Seda raportit me kindlasti menetlesime. Ma ei mäleta kus faasis kai ehitus oli.

Artur Talvik

Kuna see raport oli küllaltki kriitiline, lausa viidati, et seal võis toimuda petuskeem AS Tallinnas Sadama kahjuks. Kas sa mäletad raporti arutelusid nõukogus?

Tiit Riisalo

Detailis kindlasti ei mäleta. Arutelu lõppes sellega, et raportis oli rida küsimusi, mõttekäike ja järeldusi ning ettevõtte nõukogu töö spetsiifika on selline, et kõikidesse detailidesse ei olnud

võimalik süveneda. Toona leiti, et on otstarbekas võtta juriidiline hinnang raportile. Kõige emotsionaalsem osa sellest oli see, et kui jõuti järeldusele, et riigile on tekitatud kahju ja kahju suurusjärk tuvastatud, siis arvati, et AS Tallinna Sadama juhatuse peaks kahju tekitamise eest vastutama. Jutt käis ikka sadadest tuhandetest eurodest kui mitte rohkem. Muidugi tekitas see emotsioone. Selleks, et adekvaatselt raportile vastata, telliti raportile juriidiline hinnang Paul Varuli büroost. Nõukogu jõudis järeldusele, et Paul Varuli büroo poolt tehtud juriidiline hinnang on piisav selleks, et mitte leida süülist käitumist sadama juhtkonna poolt.

Artur Talvik

Kas juhtkonna all peeti silmas ka nõukogu? Kas Paul Varulilt tellimise põhjuseks võis olla see, et kartsite, et teile langeb vastutuse koorem?

Tiit Riisalo

Pigem oli küsimus ikkagi juhatuses: mis on kehtivas õiguses nõukogu vastutuse määra. Kui ma õigesti mäletan, siis selle kohta telliti eraldi hinnang. Riigikontrolli raport ei olnud nii tugev, et seda ei oleks olnud võimalik ümber lükata. Ma ei tea siiaamaani, kummal poolel õigus oli. Olles lugenud läbi Paul Varuli raporti, võin täie kindlusega öelda, et mul ei tekkinud tahtmist kedagi miljoneid eurosid maksma panna. Kaasused ei olnud ühemõtteliselt selged.

Artur Talvik

Minul on Riigikontrollist teistsugune arusaamine. Seal ei sunnitud juhatust miljoneid eurosid maksma, vaid pigem osundas selle peale, et tegemist on tõenäoliselt petuskeemiga. Kas Paul Varuli büroost tellimine oli üksmeelne otsus? Kuidas te Paul Varulini jõudsite?

Tiit Riisalo

Ma arvan, et ta oli AS Tallinna Sadamat varem teenindanud ja hinnangut ei teinud Paul Varul isiklikult, vaid vandeadvokaat, kelle nime ma ei mäleta. Ta on kindlasti Eestis üks pädevamaid ehitusjuriste. Ehitus on valdkonnana väga keeruline. Üks on see, mis on seadustes kirjas, teine asi see, milline on praktika. Selleks, et anda adekvaatseid vastuseid, peab olema juriidiline praktika. Minu arust see hinnang oli igati pädev.

Artur Talvik

Kogu periood kui sina seal olid, oli nõukogu esimeheks Neinar Seli?

Tiit Riisalo

Jah.

Artur Talvik

Kui Paul Varulilt hinnangu tellisite, siis kas olid teadlik, et Neinar Seli üks ihuadvokaatidest on Paul Varul? Ta on Neinar Seli praktiliselt kõikidel juhtumitel kaitsnud.

Tiit Riisalo

Ma ei ole sellest teadlik. Mida see ihuadvokaat siis tähendab? Advokaadid on oma töös siiski pigem objektiivsed.

Tarmo Olgo

Kas nõukogu koosolekul arutati, milliselt advokaadibüroolt õiguslik arvamus tellida ning milline on tellimuse lähteülesanne, s.o mida advokaadibüroolt tahetakse?

Tiit Riisalo

See toimus aastal 2011. Kui soovite võite koosoleku salvestist kuulata. Ma ei mäleta kõiki koosolekuid detailideni peast, kus ma viibinud olen. Kindlasti seal mingi arutelu toimus. Ma ei mäleta, kas seal olid erinevad alternatiivid laual. Mulle toona jäi mulje, et see oli adekvaatselt läbiviidud uuring ja usun, et Riigikontrolli inimesed on seda lugenud. Neil on võimalik vastulauseid esitada.

Andres Anvelt

Kas sa üldiselt mäletad, kui nõukogu koosolekule tulite, kas lähteülesanne (advokaadibüroole) oli juba ette valmistatud või arutasite koosolekul, mida me (advokaadibüroolt) küsime?

Tiit Riisalo

Ma arvan, et pigem arutati jah.

Andres Anvelt

Kas koosolekul anti hinnang Riigikontrolli auditi kohta?

Tiit Riisalo

Ma arvan, et see loogika oli pigem sedapidi, et saabus dokument. Sellega paluti tutvuda. Dokumendiga tõstus rida küsimusi. Juhatus oli ka kindlasti selle dokumendiga tutvunud ja esitas küsimustele omad kommentaarid. Kas Riigikontrolli väited olid pädevad ja kehtivas õigusruumis adekvaatsed, selleks telliti juriidiline analüüs. See on nii nagu mina seda mäletan.

Tarmo Olgo

Ma võib-olla värskendan mälu. Mul on olnud võimalus kuulata nõukogu koosoleku salvestist, mida te soovitasite teha. Kui kuulata salvestist, siis tuleb välja, et kui toimus esimene kohtumine nõukogu ja advokaadibüroo vahel, siis oli juba advokaadibüroo on lähteülesande läbi analüüsinud ja esitab juba oma esimese hinnangu. Ma ei ole näinud ühtegi nõukogu koosolekut, kus oleks lähteülesannet või advokaadibüroo valikut arutatud. Kas ma mäletan õigesti? Kas te mäletate, kas nõukogu oleks lähteülesannet arutanud enne seda kui advokaadibürooga kohtuti?

Tiit Riisalo

Ma ei suuda seda ei ümber lükata ega kinnitada. Kui te olete üle kuulanud, ju siis nii oli.

Artur Talvik

Kui sinust sai nõukogu liige, siis esimesena oli arutluse all juhatuse liikme jätkamine või mitte jätkamine? Mis oli sinu seisukoht tol ajal juhatuse osas?

Tiit Riisalo

Esimene etapp oli see, et juhatuse liikmete valimiseks läbi viia avatud konkurss, ka rahvusvaheliselt.

Artur Talvik

Sinu ettepanek nagu näha, ei kandnud vilja?

Tiit Riisalo

Konkurss kiirkorras isegi toimus. Kuulutus ilmus ja mingi hulk inimesi saatsid oma cv-d ja motivatsioonikirjad.

Artur Talvik

Konkursi korraldamise eesmärk oli ju see, et juhatus võiks vahetuda?

Tiit Riisalo

Jah. Siin võib pikalt rääkida, kui õige on periood ühele juhatusel liikmele. Hea on see kui juhatused vahetuvad, isegi kui eelmisele juhatusel ei ole mingeid etteheiteid. Mida pikemalt inimkooslused koos töötavad, seda suuremaks muutuvad teatud ohud. AS Tallinna Sadama puhul need ohud kahjuks tõenäoliselt realiseerusid.

Artur Talvik

Sinu teada mingeid rikkumisi sel ajal ei olnud. Sa lihtsalt lähtusid sellest loogikast, et liiga kaua ei tohiks ühe koha peal olla.

Tiit Riisalo

Jah. Faktilist teadmist meil ei olnud.

Artur Talvik

Aga kuulujutte?

Tiit Riisalo

Kuulujutud ei tähenda midagi.

Artur Talvik

Kas oli tunda ka tugevat vastasseisu sellele mõttele teise erakonda (reformierakonda) kuuluvate nõukogu liikmete poolt? Kas oli tunda seda, et taheti kindlasti samade juhatusel liikmete jätkamist nõukogu esimehe poolt?

Tiit Riisalo

Ma ütleksin, pigem jah.

Tarmo Olgo

Kas konkurss oli teie arvates pigem näiline või reaalne. Kas nõukogu kohtus ka teiste isikutega, kes cv-sid saatsid?

Tiit Riisalo

Siin ma pean vastuse võlgu jääma. Kindlasti oli kandidaate, rohkem kui üks. Kas nendega kohtuti ja kes kohtus, ei oska vastata.

Tarmo Olgo

Kas teie kohtusite nõukogus mõne kandidaadiga?

Tiit Riisalo

Ma ei mäleta.

Artur Talvik

Sa kuulusid ka vahepeal auditikomiteesse?

Tiit Riisalo

Jah.

Artur Talvik

Kui pikalt?

Tiit Riisalo

Vist kogu selle aja, kui olin nõukogu liige.

Artur Talvik

Mis olid sel ajal auditikomitee ülesanded?

Tiit Riisalo

Auditikomitee ülesanded paneb paika kehtiv õigus. Sisekontrolli osakond peab laias laastus hoomama, mis on need valdkonnad, mida ettevõttes või ettevõtte osas tuleks kontrollida. Siseaudiitor teeb ettepaneku aasta plaani kohta, auditikomitee vaatab aastaplaani üle. Kinnitab selle. Võib teha ettepanekuid. Kui aastaplaani järgida, siis vaadatakse mitu auditit kvartalis tehakse. Saadakse kokku ja vaadatakse kvartali auditid üle. Kas auditikomitee suudaks tuvastada rikkumisi, mis täna päevakorral on, siis auditikomiteel sellist võimet kindlasti ei ole.

Artur Talvik

Kas auditikomitee üldse tuvastas sel perioodil mingeid rikkumisi?

Tiit Riisalo

Mul võib kaks asja segamini minna. Ma olin tol ajal ka Tallinna Lennujaama nõukogu auditikomitees. Ühes või teises komitees me midagi tuvastasime, aga ma ei mäleta kummas. See sõltub siseauditi osakonna tugevusest. Auditikomitee roll on pigem luua töökeskkond, et siseaudiitor julgeks üldse asutuses toimetada. Ega see kerge töö ei ole.

Tarmo Olgo

Mida auditikomitee teie seal oleku ajal tegi selleks, et vähendada AS Tallinna Sadamas korruptsiooni?

Tiit Riisalo

Ma ei tea, et me oleksime auditikomitees korruptsiooniteemasid arutanud.

Tarmo Olgo

Kas te nõukogus arutasite korruptsiooniküsimusi?

Tiit Riisalo

Ei tule meelde.

Artur Talvik

Kas auditikomitee oli siseaudiitori tööga rahul?

Tiit Riisalo

Rahul on õige hinne jah.

Tarmo Olgo

Millega te rahul ei olnud?

Tiit Riisalo

Ei taha isiklikuks minna, aga inimeste võimed ongi erinevad. Kui võrrelda Tallinna Lennujaama siseaudiitoriga, siis lennujaama siseaudiitor oli tõhusam. Ta oli korralikult koolitatud ja püüdlik inimene.

Artur Talvik

Kas ka selliseid kõhklusi oli, et audiitor töötab ju juhtkonnaga koos samas majas...

Tiit Riisalo

See on tavapärase praktika. Suurtel börsiettevõtetel on auditiosakonnad eraldiseisvad ja võimsad. Väiksematel ettevõtetel on see probleem jah, et siseaudit, mis peab olema järelevalve organ, sulandub kollektiivi. Audiitor peab olema tugeva selgroo ja isikuomadustega, et efektiivne olla. Kui ma oma ettevõttesse otsiksin siseaudiitorit, siis ma Tallinna Sadama audiitorit ei võtaks. See ei tähenda, et ta halb oleks.

Tarmo Olgo

Auditikomitee üheks ülesandeks ja rolliks on vaadata, kuidas on kokku pandud majandusaasta aruanne ja teisel poolt ka seda, kuidas seda auditeeritakse. Majandusaasta aruande osas on kaks olulist asja: kas on tehtud tehinguid seotud osapooltega ja kui juhtkond kirjutab majandusaasta aruandele alla, siis ta sisuliselt deklareerib seda, et aruanne on vaba igasugustest pettustest ja muudest asjadest. Kuidas auditikomitee veendus selles, et AS Tallinna Sadam ei olnud teinud tehinguid seotud osapooltega ja ei olnud kusagil huvide konflikti?

Tiit Riisalo

Majandusaasta aruandele kinnitamisel usaldati pigem välisaudiitoreid. Ma ei mäleta, et oleks mingeid eritoiminguid tehtud.

Jaanus Karilaid

Kas mõned nõukogu liikmed suhtlesid tavapärasest tihedamini Kaljuranna ja Kiiliga?

Tiit Riisalo

Need, kes kauem olid nõukogus olnud, suhtlesid tihedamalt.

Jaanus Karilaid

Mõni näide, kes see võis olla.

Tiit Riisalo

Nõukogu esimees sai juhatuse liikmetega väga hästi läbi.

Jaanus Karilaid

Kas nõukogu koosolekul olid hääletustulemused alati 8-0 või oli ka vaidlusi?

Tiit Riisalo

Kindlasti ei olnud alati 8-0. Suuri erimeelsusi oli valdavalt poliitilistes küsimustes.

Artur Talvik

Mida see tähendab „valdavalt poliitilistes küsimustes“?

Tiit Riisalo

Poliitilised otsused on need, mis ennekõike väljuvad tavapärasest majandustegevusest. Kui mingit kinnistut antakse AS Tallinna Sadamas rendile ja kui analüüsi tulemusena leitakse, et on adekvaatne rentnik, siis muidugi on otsus 8-0. Kui on plaanis osta jäämurdjat või parvlaevu, siis see on poliitiline otsus ja vaidlused suuremad.

Artur Talvik

Kas poliitiline otsus oli ka maa ja hoonete rentimine?

Tiit Riisalo

Ma ei mäleta, et sel perioodil oleks olnud.

Artur Talvik

Sa tahad öelda, et ainukesed vaidluskohad olid jäälõhkuja ja praamid.

Tiit Riisalo

Sponsorluse küsimus ka.

Valdo Randpere

Sina tegid ettepaneku, et mõlemale juhatuse liikmele tuleb teha konkurss. Samas ise hääletasid sellele vastu.

Tiit Riisalo

Mis otsusest konkreetselt jutt käib?

Valdo Randpere

Tiit Riisalo tegi ettepaneku viia läbi juhatuse liikmete leidmiseks korraldatud konkursi teine voor olemasolevate kandidaatide seast mõlema juhatuse liikme osas ja pikendada juhatuse liikmete Ain Kaljurandi ja Allan Kiiri volituste tähtaega ühe kuu võrra. Poolt 8, vastu 0 liiget.

Tiit Riisalo

Ma arvan, et see oli lõppotsus.

Valdo Randpere

Ei olnud. Siis tuli Kalev Lillo ja Veiko Tishleri ettepanekud.

Tiit Riisalo

Ma peaksin selle protokoll, siis uuesti läbi lugema ja siis oskaksin vastata.

Artur Talvik

Täpsustame, missugune oli IRL ja reformierakonna inimeste osakaal nõukogus sinu perioodil?

Tiit Riisalo

Ma ei oska joont tõmmata, kes on IRL inimene ja kes reformiinimene.

Artur Talvik

Sa tahad öelda, et nõukogu liikmete kohad määrati nii nagu omanikule pähe tuli või oli seal ikkagi mingisugune süsteem?

Tiit Riisalo

Kui teil on soov parteilise kuuluvuse järgi inimesi lahterdada, siis see on kindlasti võimalik. Mina ja Veiko Tishler olime IRL liikmed, Kalev Lillo ja Neinar Seli reformierakonna liikmed, Hillar Teder ei ole ühegi erakonna liige. Nii on võimalik muidugi neid tabelleid joonistada. Iga inimene otsustas laias laastus ikkagi ise, mis talle õige tundus.

Artur Talvik

Kas sinu sealoleku ajal toimus nõukogu liikmete osas vahetusi ka?

Tiit Riisalo

Ei mäleta.

Valdo Randpere

Annan sulle protokoll, lugeda. Veiko Tishler tegi ettepaneku pikendada juhatuse liikme Ain Kaljurandi volituste tähtaega kolmeks aastaks aga Allan Kiili volituste tähtaega üheks kuuks ning viia ühe kuu jooksul läbi konkurss teise juhatuse liikme leidmiseks konkursil osalenud kandidaatide seast. Seda ettepanekut sa ka toetasid. Millest selline vahe tehti?

Tiit Riisalo

Vahe võis selles olla, et vahetaks ühe välja, jätta teine, et tagada järjepidevus.

Jaanus Karilaid

Keda Priit Paiste esindas?

Tiit Riisalo

Ta oli minu teada AS ISS juhatuse esimees.

Tarmo Olgo

Kas teile teadaolevalt küsiti konsultatsiooni ka ministrilt, milline on tema seisukoht kas pikendada juhatuse liikmete volitusi või teha konkurss?

Tiit Riisalo

Minu mäletamist mööda selline arutelu toimus. Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts oleks pigem kiitnud heaks selle, kui oleks toimunud konkurss.

Andres Anvelt

Kuidas auditikomitee määramine käib?

Tiit Riisalo

Auditikomitee tekib arutelu käigus. Vaadatakse otsa sellele, kes mida teha oskab.

Andres Anvelt

Kas vaadati ka poliitilist tasakaalu?

Tiit Riisalo

Võimalik, et peeti silmas ka seda.

Andres Anvelt

Arutelu tekkis nõukogus või varem? Kas nõukogu kinnitab auditikomitee (koosseisu)?

Tiit Riisalo

Vist jah. Ega ma päris täpselt kursis ei ole.

Andres Anvelt

Kas koosolekul tuleb spontaanselt auditikomitee moodustamine üles?

Tiit Riisalo

Praktikad on erinevad. Tavapäraselt käib see umbes nii, et nõukogu esimees teeb ettepaneku ja siis on võimalik sellele vastu vaielda või heaks kiita.

Artur Talvik

Mis oli nõukogu liikme tasu ja kas auditikomitee liige sai lisatasu ka?

Tiit Riisalo

Tasu suurusjärgud on 200-300 EUR vahel. See on ettevõtetes erinev. Mõnikord saab auditikomitee esimees lisatasu, kuna tema koormus on suurem. Seda on kindlasti võimalik järele vaadata.

Jaanus Karilaid

Kas nõukogu liikmete vahetamisel uut nõukogu liiget *briifitakse* sellest, mis on nõukogu liikme vastutus ja milline on teie arvates nõukogu liikme vastutus ja roll ettevõtte juhtimisel?

Tiit Riisalo

See on ikkagi nõukogu liikme enda huvi, et aru saada mida ta tegema hakkab. Ma arvan, et eraldi koolitust sel teemal ei toimunud. Kuna ma sattusin kahe suhteliselt suure ettevõtte nõukokku, siis minister Partsiga oli arutelu, et võib-olla oleks vaja teha selliseid koolitusi. Ma ei tea, kas see mõte on realiseerunud. Päevakorral oli kas nõukogu liikme määramises on teatud probleemid sees. Nõukogu liikmete kvaliteet ja huvi nõukogus osaleda on erinev. Nõukogu liikmetel on üsna suur roll riigiettevõtete juhtimisel. Minister Parts oli selle teemaga kutsunud toimetama Erki Raasukese. Valmis Erki Raasukese töö, kus ta tõi välja, mida riigiettevõtete juhtimises teisiti teha. Olin toona ja olen ka praegu sellisel seisukohal, et Erki Raasukese ettepanekud tuleks laias laastus ellu viia. Saan aru, et enam-vähem sinna suunda ka tüüritakse.

Jaanus Karilaid

Ma sain aru, et see nõukogu liikme puhul on harituse küsimus, kui palju nad teavad vastutusest ning eraldi süsteemset nägemust ei olnud.

Tiit Riisalo

Mulle tundub nii jah.

Tarmo Olgo

Te panite siseaudiitorile hinde rahuldav. Millise hinde paneksite nõukogu tööle 5-palli süsteemis?

Tiit Riisalo

Ma arvan, et see ei olnud kõige õnnestunud nõukogu koosseis. Pahatihti on ette heidetud seda, et kui poliitikaga tegelev inimene on riigiettevõtte nõukogus, siis see on kohe halb. Ma arvan, et kindlasti see niimoodi ei ole. Ettevõtted on riigi omand ja poliitikud tegelevad sellega, et ettevõtete tegevus edeneks. See sõltub väga palju konkreetsest olukorrast. AS Tallinna Sadama puhul paneksin hinde kolme. Lennujaama nõukogus, kus ma ka olin, paneksin 4 või 4+.

Artur Talvik

Kompetentsi küsimus võrreldes Tallinna Lennujaamaga (nõukogu liikmetega): kui paljud inimesed said merest, sadamast ja ehitusest aru?

Tiit Riisalo

Selleks, et mingist valdkonnast lõpuni aru saada, peab olema spetsialist. Kindlasti ei olnud nõukogus mingite kindlate valdkondade spetsialiste. Strateegilistel tasemetel ettevõtete juhtimisel osalemine ei eelda seda, et oleksime kursis sadama ehituse üksikasjadega. See eeldab arusaama, kuidas ettevõtte toimib ja mismoodi ta suhestub riiki. Teatud poliitilises protsessis osalemise kogemus tuleb pigem kasuks.

Tarmo Olgo

Mida Tallinna lennujaama nõukogu teisiti tegi?

Tiit Riisalo

Poliitika võib olla konstruktiivne ja ebakonstruktiivne. AS Tallinna Sadama puhul sekus ebakonstruktiivne poliitika rohkem kui lennujaama puhul. Vahepeal vaidlesime teemade üle, mis ei puudutanud AS Tallinna Sadamat, vaid üleüldisi poliitilisi suhteid. Samas see on ka paratamatus.

Tiina Ojasalu

Te hindasite siseauditi tööd hindega rahuldav. Mida te auditikomitees tegite selleks, et siseaudit saaks oma tööd paremini teha?

Tiit Riisalo

Tõenäoliselt oli arutelusid ka juhtkonnaga. Kui ma nüüd ei eksi, siis minu arusaamist mööda me seisime selle eest, et siseauditi osakonda pisut suurendada.

Artur Talvik

Ütlesid, et üks poliitilisi otsuseid oli Botnica ostmine. Kuidas sellise poliitilise otsuseni jõuti? Kui palju nõukogu teadis poliitilisest taustast?

Tiit Riisalo

Nõukogu teadis kindlasti kõike. Kui tahate adekvaatset ülevaadet, miks AS Tallinna Sadam pidi Botnica ostma, siis pr Merike Saks oskab paremini vastata. Jõuti järeldustele, et jäämurdmise võimekus peab riigis olema. Aga miks just AS Tallinna Sadam ostjaks pidi olema, sellele küsimusele jään vastuse võlgu. Ma detaile täpselt ei tea. Nii see oli Eesti riigi jaoks ilmselt kõige otstarbekam.

Artur Talvik

Botnica ostuga seotud otsuste osas käisid kõvad vaidlused nagu protokollist on näha. Mille üle ja kellega vaidlused käisid?

Tiit Riisalo

Ma arvan, et see oli selline küsimus, kuhu tuli ebakonstruktiivne poliitika sisse. Ma arvan, et ennekõike nõukogu esimees oli pigem sellele vastu või äärmiselt skeptiline. Veenmine käis selle ümber, et veenda nõukogu esimeest selles et Tallinna Sadam peab selles protsessis osalema. Aga see kõik võttis aega ning mõningad olulised tähtajad sattusid ohtu.

Artur Talvik

Kas skeptilisus oli konkreetselt Botnica osas või üldiselt, kas AS Tallinna Sadam peaks jäämurdjat omama?

Tiit Riisalo

Ja, ikka pigem üle-üldse. Kui oli otsus tehtud minna jäämurdjat hankima, siis sadama juhatus tegeles juba sellega, et leida variante kuidas seda teha. Mingi klade jõudis lauale, kus olid variandid välja toodud ja neid oli minu arust rohkem kui üks. Ma ei tea kui halvad või head need teised variandid olid. Võimalik, et need ei olnud mingid ostuvariandid, vaid olid võrreldavate tehingute meetodil pandud erinevad tehingud Botnica kõrvale, mis olid toimunud lähimal ajal, aru saamaks kas hind on õige.

Jaanus Karilaid

Kuna jäämurdja ostmine läks maksma 50 miljonit eurot, siis mis oli see kaalutlus, et ei tehtud riigihanget? Mis olid hirmud riigihanke ees?

Tiit Riisalo

Ma ei oska sellele vastata. Küsi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ametnike käest.

Valdo Randpere

Kes nõukogu esimeest veenda püüdis?

Tiit Riisalo

Neinar Seli oli nõukogu esimees ja üks vastu argumenteerijast olin kindlasti mina. Kohal käis kindlasti ka MKM kantsler, asekancler ja arutelusid oli päris palju.

Henn Põlluaas

Mis põhiargumentid olid, mille üle vaieldi, milles püüti nõukogu esimeest ümber veenda?

Tiit Riisalo

Ühelt poolt oli küsimus selles, et kas AS Tallinna Sadam, kes pole laevade omamisega tegelenud, peaks oma tegevust laiendama sellesse sfääri. Küsimus oli, kas seda tasub teha ja teiselt poolt küsimus ühe riigiettevõtte rollist üleüldse. Kui riigil on vaja üks küsimus lahendada (antud juhul siis jäämurdmine), siis kas riigiettevõtte Tallinna Sadam peab koostööd tegema riigiga või hoidma pigem seda joont, et meie asi on Tallinna Sadama opereerimine ja riik vaadaku ise kuidas jäämurdja küsimusega hakkama saab. Eks sel teemal seal arutleti. Argumente jätkus mõlemale poolele.

Tarmo Olgo

Tahaks Botnica hinna kujundamise kohta küsida. Nõukogu protokollist 28.08.2012 saab lugeda, et MKM on andnud nõukogu liikmetele kirja, kus palutakse nõukogul kohustada sadama juhatust aktiivselt tegelema jäämurdja soetamise küsimusega, koheselt andma potentsiaalsele müüjale signaal, et oleme võimalikust tehingust jätkuvalt huvitatud ja seejärel viivamata alustada läbirääkimisprotsessi sobiva hinna saavutamiseks. Natuke rohkem kui kuu aega hiljem 09.10.2012 on nõukogu teinud otsuse osta Botnica 50 miljoni euroga. Kes AS Tallinna Sadamas neid läbirääkimisi pidas? Kas üldse peeti läbirääkimisi? Milline oli läbirääkimiste käik ja tulemus?

Tiit Riisalo

Tulemused ja otsused on nõukogu koosolekute protokollides kirjas. Kui ma õigesti mäletan, siis nende küsimustega tegeles Allan Kiil. Kui ma õigesti mäletan, siis kasutati maakleri või asjatundja abi. Koostati ülevaade erinevatest analoogsetest laevadega tehtud tehingutest, et anda hinnangut, kas Botnica hind võiks olla õiges suurusjärgus.

Tarmo Olgo

Kas Allan Kiil tutvustas nõukogus soomlastega läbirääkimiste käiku ja tulemusi?

Tiit Riisalo

Mingis ulatuses sellest juttu oli. Detailselt ei mäleta. Seda on võimalik lintide pealt kuulata.

Artur Talvik

Kas maakler oli ostja- või müüjapoolne?

Tiit Riisalo

Maaklerid võivad tegutseda ka nii, et sa ei ole kummagi poole peal. Aga pigem ikkagi AS Tallinna Sadam palkas ta.

Artur Talvik

Kas nõukogu kohtus maakleriga?

Tiit Riisalo

Ei.

Artur Talvik

Kas sa personaalselt tunnend seda maaklerit?

Tiit Riisalo

Ei. Võib-olla ma kasutan hoopis valet terminit. Võib-olla oli laual hoopis eksperdihinnang.

Andres Anvelt

Kas nõukogus oli ka juttu, mis on maakleritasu? Kas selle vastu tunti huvi?

Tiit Riisalo

Ei mäleta.

Artur Talvik

Kas algusest peale oli teile teada, et Botnica hind oli 50 miljonit eurot? Kas oli juttu ka sellest, et äkki saaks odavamalt?

Tiit Riisalo

Suurusjärg oli algusest peale teada. Kui intensiivselt hinnaläbirääkimisi peeti, siis seda ma ei oska kommenteerida.

Tarmo Olgo

Kas AS Tallinna Sadama juhatus ütles nõukogu koosolekul, et soomlaste hind on 50 miljonit eurot, võtke või jätke?

Tiit Riisalo

Kui te soovite, et ma kinnitaksin tsitaati, siis seda ma ei suuda teha. Hind oli üsna jäik jah.

Tarmo Olgo

Mis hetkel teil tekkis teadmine, et hind on jäik? Kas enne seda kui saadeti juhatus läbirääkimistele või siis peale läbirääkimiste käiku?

Tiit Riisalo

Ma arvan, et MKM inimesed oskavad seda täpsustada. Minu mäletamist mööda tekkis hind lauale suhteliselt valmis kujul. Riik oli tegelenud sellega pikemat aega, et tagada jäämurdmise võimekus. Ma arvan, et jäämurdja osas oli suur osa tööst, k.a hinna suurusjärgu väljaselgitamine tehtud enne, kui see jõudis AS Tallinna Sadamasse.

Tarmo Olgo

Kas nõukogul ei tekkinud küsimus selles osas kui MKM ütles, et tuleb viivitamatult alustada hinnaläbirääkimisi?

Tiit Riisalo

Ma ei mäleta, kas selliseid küsimusi tekkis või mitte.

Artur Talvik

Jäälõhkuja jaoks tehti tütarettevõtte. Mäletan ma õigesti?

Tiit Riisalo

Kui seda varem olemas ei olnud, siis tehti jah.

Artur Talvik

Kas nõukogu tegeles ka tütarettevõtte personali probleemiga?

Tiit Riisalo

Nõukogu kindlasti sellega ei tegelenud. Personali osas on tegev ainult juhatus.

Artur Talvik

Kas juhatus tutvustas oma otsust, miks ja kuidas tütarettevõtet juhtima hakatakse?

Tiit Riisalo

Ei mäleta, et seda oleks toimunud. Tütarettevõtet ei majanda emaettevõtte nõukogu.

Andres Anvelt

Jäämurdja Botnica ostusumma oli väga konkreetne, 50 miljonit eurot. Kas nõukogu tutvustas ka hindamisakti, et teil oleks kindlus, et te olete õigel teel? Kas oli mingi dokument, mis kinnitas hinna õigsust? Kui oli, siis kes seda tutvustas?

Tiit Riisalo

Minu mäletamist mööda selline dokument oli ja Allan Kiil seda tutvustas.

Tiina Ojasalu

Kas nõukogu teadis, et juhatusel on konsultant, kes nõustab jäämurdja ostmist ja kas juhatus tundis huvi konsultandi tausta vastu: mis on konsultandi pädevus, kas ta on sõltumatu jne.

Tiit Riisalo

Teadsime, et maakler või konsultant tegev oli. Kui pädev ta oli, seda ei oska hinnata. Tegu oli rahvusvaheliselt teenust osutava isikuga. Küsige MKM-st järgi.

Tarmo Olgo

Kas nõukogu või auditikomitee sai üks hetk aru, et AS Tallinna Sadama juhatus oli Botnicat opereerivasse tütaretevõtjasse OÜ TS Shipping juhatajaks valinud sama isiku, kes oli maakler?

Tiit Riisalo

Mulle on see uus informatsioon.

Artur Talvik

Kas Neinar Seli asjus oled kohtus tunnistusi ka käinud andmas?

Tiit Riisalo

Ei.

Artur Talvik

Kas sina olid see, kes tõstatas probleemi üles, et on ebaõigelt hääletatud?

Tiit Riisalo

Ei.

Artur Talvik

Kes tõstatas?

Tiit Riisalo

Ei tea. Mina tõstatasin selle probleemi tunduvalt varem selles kontekstis, et ma arvasin, et AS Tallinna Sadama põhitegevust toetav sponsorluspoliitika peaks olema teistsugune, kui see praktika seal oli.

Artur Talvik

Missugune?

Tiit Riisalo

Ma olen sellest saatnud kirja nii MKM-i kui ka nõukogu esimehele. See ei olegi antud kontekstis väga tähtis. Ma soovitasin neil eeskujuga võtta Eesti Energia tegevusest, kus on selgelt välja valitud suunad ja paikkonnad, kuidas toimetatakse, kus üritused on nähtavad ja kus ettevõtte saab kuvandi mõistes kasu. AS Tallinna Sadam, jaotades seda raha, mõnede tuhandete eurode kaupa kümnete või sadadele ühendustele ja spordiorganisatsioonidele lihtsalt ei talitanud õigesti.

Artur Talvik

Kuidas nende kümnete-sadade organisatsioonideni jõuti?

Tiit Riisalo

Olid mingisugused tähtjad, millal sai taotlusi esitada. Kes vähegi teadlikud olid, need saatsid. Oli spetsiaalne sadama (sponsor)komitee nõukogu tasemel, kes otsuse tegi.

Artur Talvik

Nõukogu liikmetest valiti komitee (sponsorluskomisjoni)?

Tiit Riisalo

Jah.

Artur Talvik

Kui suur see komitee (sponsorluskomisjon) oli?

Tiit Riisalo

Ma ei mäleta, vist 3-4 liikmeline.

Artur Talvik

Mis printsiibil sinna inimesi valiti?

Tiit Riisalo

Eks ta käis umbes niimoodi, et nõukogu esimees tegi ettepaneku.

Artur Talvik

Kas nõukogu esimees ise ka oli komitee (sponsorluskomisjoni) liige?

Tiit Riisalo

Mingi hetkeni oli jah, aga kontrollige paberitest järgi. Mingi hetk ta taandus seoses Olümpiakomitee jandiga.

Artur Talvik

Kas oli näha, et ka muudes küsimustes keegi nõukogu liige kaitseb jõuliselt mingit taotlust?

Tiit Riisalo

Ma ei tea. Mina sponsorluskomiteesse ei kuulunud. Vaevalt, et keegi seal kedagi väga jõuliselt kaitses. Suur teema, mis päevakorda tekkis oli Olümpiakomitee. Muidu olid sponsorlussummad väikesed, mis suurt huvi see ikka pakkus. Kui Neinar Seli sai Olümpiakomitee esimeheks, siis ta andis mingeid lubadusi. Üks oli tõenäoliselt rahastuse parandamine. Selleks ta tegi jõupingutusi. Mina isiklikult arvan, et see kindlasti ei vääri kriminaalasja. Mina oleksin seda ise teinud teistmoodi. Tuleb võtta ettevõtte kasum ja kanda kuhugi üle ja läbi Kultuuriministeeriumi siis toimetada. Ettevõtte sponsorlus on hoopis midagi muud.

Andres Anvelt

2014 kevadeni olid sa veel AS Tallinna Sadama nõukogus ja parvlaeva tehing oli 2013. aastal. Milliseid otsuseid nõukogu tegi? Kuidas see teema hakkas arenema?

Tiit Riisalo

Õnneks või kahjuks kui mina veel nõukogus olin, siis vaidlus läks lahti analoogselt nagu jäämurdjaga: kas see on valdkond kuhu peaks sisenema. Mulle tundub, et asi läks halvas mõttes poliitiliseks, et MKM vastutus oli probleemi lahendamine. Kui lahendust poleks leitud, siis oleks see ennekõike mõjutanud ministrit ehk Juhan Partsi. Ülemäärase konstruktiivsusega sellesse ei suhtunud ja see pani protsessi venima. Minu meelest venitati sellega liiga kaua. Lõpuks jõuti järeldusele, et AS Tallinna Sadam võiks sellega tegelda. Ma arvan, et see otsus tehti veel siis ära, kui mina nõukogus olin. Siis lagunes koalitsioon ja uus minister arvas, et teised inimesed toimetavad nõukogus paremini ja osa liikmetest vahetati välja. Ka mina. Järgmised otsused jäid juba järgmisesse perioodi.

Andres Anvelt

Diskussioon jäi nõukogus venima. Tähtaeg hakkas lähemale jõudma.

Tiit Riisalo

Tähtaeg oli veel hapum kui jäämurdjaga.

Andres Anvelt

Kas ministeeriumi ja nõukogu arutelul olid kalkulatsioonid olemas?

Tiit Riisalo

Ma ei mäleta, kas seal pandi *exceeli* tabel ette või mitte. MKM kantsler Priske käis sadama nõukogule selgitamas, miks see vajalik on. Muidugi olid arvutused väga põhjalikult tehtud. Läbirääkimised endiste praamide omanikega olid käinud 1,5 aastat. Ma isegi ei tea, miks läbirääkimised liiva jooksid, aga nii oli. Infot oli piisavalt, et otsuseid langetada.

Andres Anvelt

Nõukogu tasemel te Saaremaa laevakompanii juhtkonnaga ei kohtunud?

Tiit Riisalo

Mina küll ei mäleta, et oleks kohtunud. Selleks polnud ka vajadust. Nad muutusid ju mõnes mõttes AS Tallinna Sadama konkurendiks.

Andres Anvelt

1,5-2 aastat enne hakkas eeltöö pihta?

Tiit Riisalo

Ei. MKM-is käisid läbirääkimised vähemalt aasta või isegi rohkem. Loodeti, et jõutakse pooli rahuldava kokkuleppeni.

Andres Anvelt

MKM pidas paralleelselt teiega läbirääkimisi?

Tiit Riisalo

Ei. AS Tallinna Sadam tuli mängu siis, kui läbirääkimised luhtusid.

Henn Põlluaas

Lugesin, et Balti Laeva- ja Remonditehas oli mingil hetkel huvitatud parvlaevade ehitamisest. Pakkumiseni nad ei jõudnud. Ega ei tea selle tagamaad?

Tiit Riisalo

Ei ole kursis jah. Mingi hetk oli seis, et keegi ei jõua ja ei taha neid laevu ehitada. Ju see oli praeguste teenuse osutajate poolt kultiveeritud mõtteviis. Pärast selgus, et laeva ehitamise huvilisi oli küll ja küll.

Andres Anvelt

Kas Kaljurand ja Kiil kultiveerisid ka sama mõttekäiku?

Tiit Riisalo

Ega ma väga täpselt ei mäleta, aga pigem vist mitte. Nemad olid pigem äraootavas positsioonis. Kõigepealt oli vaja poliitilised otsused ühele poole saada ja otsuste realiseerimiseks läks lahti pärast seda.

Andres Anvelt

2013 detsembris kuni 2014 jaanuarini juhatuse liikmetel halvustavat ega kiitvat otsust parvlaevade osas ei olnud?

Tiit Riisalo

Pigem küll jah.

Andres Anvelt

Juhatus ei vaielnud sellele vastu, et miks AS Tallinna Sadam peaks parvlaevade ostmisega tegelema jne?

Tiit Riisalo

Pigem vist mitte jah. AS Tallinna Sadama juhatus oli väga ebamugavas positsioonis. Kui poliitikud teevad otsuseid, siis vastutab ikkagi tegevjuht. Neile langes terve hulk lisatööd valdkonnas, millega nad varem tegelenud ei olnud.

Üleskirjutuse koostanud:

Ege Heinla

Uurimiskomisjoni konsultant

Üleskirjutuse üle vaadanud:

Tiit Riisalo

(e-mail 04.03.2016)